

ส่วนที่ 4

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน :
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลกระทบด้านกฎหมายและกฎระเบียบ
ของ SMEs ไทย จากข้อตกลง
ระหว่างประเทศหรือพันธกรณีต่างๆ

บทที่ 8

ผลกระทบด้านกฎหมายและกฎระเบียบของ SMEs ไทย จากข้อตกลงระหว่างประเทศหรือพันธกรณีต่างๆ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทย นอกจากจะได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ อาทิ ราคาน้ำมัน อัตราดอกเบี้ย ค่าเงินบาท สถานการณ์ทางการเมือง รวมถึงกฎหมาย กฎระเบียบที่มีจำนวนมากและซับซ้อน ยิ่งขึ้นแล้ว ยังได้รับผลกระทบโดยตรงจากข้อตกลงระหว่างประเทศหรือพันธกรณีต่าง ๆ เพราะไม่สามารถมีอำนาจทุนและเทคโนโลยีที่เพียงพอในการแข่งขันในตลาดโลกที่มีผู้ประกอบการที่มีทุนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่า และข้อตกลงหรือพันธกรณีเหล่านี้มีสถานะเป็นข้อกฎหมาย เมื่อไทยเข้าเป็นสมาชิกแล้วต้องปฏิบัติตาม ข้อตกลงหรือพันธกรณีภายใต้ความตกลงดังกล่าว ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็จะก่อให้เกิดผลกระทบตามมา คือ ความรับผิดชอบ หรือความรับผิดชอบภายใต้ความตกลง และภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประเทศ และการดำเนินธุรกิจของ SMEs ซึ่งเป็นผู้ประกอบการส่วนใหญ่ของประเทศ

ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการทำข้อตกลงระหว่างประเทศหรือพันธกรณีต่างๆ กับคู่ภาคีทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีกับต่างประเทศมากมาย ซึ่งผลของการเจรจาการค้าเสรีที่ผ่านมา เป็นการกระทำที่ไม่อาจเปิดเผยข้อบทรการเจรจาได้ เพราะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเจรจาลือว่าเป็นความลับ แม้แต่แนวทางในการเจรจา เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็ไม่อาจจะทราบรายละเอียดของข้อบทรเพื่อการพิจารณาโดยถ้อยถ้วนรอบด้าน อีกทั้ง SMEs หรือ ผู้ประกอบการที่จะได้รับผลกระทบก็ไม่มีโอกาสเข้าสู่ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาได้ ทำให้วิสาหกิจเหล่านี้ไม่สามารถรับรู้ความผูกพันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จนกว่าการเจรจาจะบรรลุผลแล้ว จึงไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการเศรษฐกิจ หรือการเตรียมความพร้อมได้ เว้นแต่ผู้ประกอบการรายใหญ่ ที่มีส่วนรับทราบข้อมูล และมีส่วนกำหนดภาคส่วนที่จะได้รับผลประโยชน์จากการเปิดเสรีด้วย

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ร่วมกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทำการศึกษาวิจัยข้อตกลงระหว่างประเทศหรือพันธกรณีต่างๆ ที่ประเทศไทยได้ทำไว้กับต่างประเทศ โดยการรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการ SMEs ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่และบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนักกฎหมายองค์การภาครัฐและเอกชน โดยเน้นสาระสำคัญของความตกลงในด้านต่างๆ อาทิ ด้านแรงงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านทรัพย์สินทางปัญญา ด้านการลงทุนและด้านภาษีอากร ในภาคบริการและภาคเกษตรรวมทั้งเกษตรแปรรูป เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ และนำมาเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย และกฎระเบียบให้สอดคล้องกับข้อตกลงหรือพันธกรณีต่างๆ ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญโดยแยกตามกฎหมายในแต่ละด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

8.1 ผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าในด้านกฎหมายต่างๆ

8.1.1 ด้านกฎหมายแรงงาน

จากผลของพันธะความผูกพันภายใต้ความตกลงการค้าเสรีในประเด็นกฎหมายแรงงาน คือ การเปิดเสรีมีทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแรงงานไทย กล่าวคือ หากแรงงานไทยมีศักยภาพสูง การเปิดเสรีเพื่อรับแรงงานต่างด้าวที่มีค่าแรงต่ำก็จะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจไทย เนื่องจากแรงงานไทยมีความสามารถสูง สามารถไปทำกิจการหรือประกอบการที่ใช้ความสามารถสูงกว่าได้ อีกทั้งสามารถแข่งขันกับแรงงานต่างด้าวได้ แต่หากแรงงานไทยไม่มีการพัฒนาศักยภาพ การเปิดเสรีทางด้านแรงงานก็จะ

เกิดผลกระทบในแง่ลบที่ไทยอาจจะสูญเสียตลาดแรงงานแก่ต่างด้าวที่มีความสามารถสูงกว่า

การเปิดเสรีทางการค้าทำให้มีบริษัทข้ามชาติ เข้ามาดำเนินธุรกิจแข่งขันกันมากมายและสามารถนำเข้าแรงงานเข้ามาพร้อมกับการลงทุนได้โดยไม่จำกัดสัญชาติ ภายใต้ความตกลงการค้าเสรีในระดับต่างๆ สามารถได้รับสิทธิพิเศษภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ด้วย สามารถให้แรงงานเหล่านี้อยู่ในประเทศไทยได้เหนือกว่าที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้เพื่อที่จะบริหารให้มีต้นทุนในการดำเนินธุรกิจต่ำ บริษัทเหล่านี้จึงมีมาตรการในรูปแบบต่างๆ ที่จะทำให้เกิดค่าใช้จ่ายและความรับผิดชอบต่ำ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การวางแผนภาษี เรื่องการจัดสรร และบริหารทรัพยากรบุคคล การลดต้นทุนในด้านอื่นๆ สำหรับปัญหาทางด้านแรงงานที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากบริษัทข้ามชาติเหล่านี้หลีกเลี่ยงการทำสัญญาจ้างแรงงานมาเป็นสัญญาจ้างทำของ หรือทำสัญญาย่อยจากบริษัทจัดหางานโดยบริษัทขนาดใหญ่ ซึ่งในประเทศไทยจะเป็นบริษัทข้ามชาติแทบทั้งสิ้น สามารถหลีกเลี่ยงการจ้างแรงงานเพื่อไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน ดังนั้นไม่ว่ากฎหมายไทยจะคุ้มครองแรงงานได้ดีขนาดไหน การจ้างแรงงานตามสัญญาจ้างทำของก็ไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมายแรงงานอยู่ดี ผลที่ตามมา คือ ส่งผลทำให้ผู้ใช้แรงงานไทยขาดความมั่นใจในด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัว รายได้ของแรงงานต่ำกว่าที่เป็นไปตามกฎหมาย สภาพการจ้างต่ำกว่ามาตรฐาน ขาดสวัสดิการขาดหลักประกันในความมั่นคงในตลาดแรงงาน ขาดความคุ้มครองด้านอาชีวอนามัย และความปลอดภัย

นอกจากนี้ การเปิดเสรีทางด้านการค้าบริการในกรอบของอาเซียน ซึ่งแรงงานในระดับต่างๆ ที่มีคุณสมบัติ คุณสมบัติ ประกาศนียบัตร ปริญญาบัตร ที่ได้วุฒิปริญญาตรีทางวิชาชีพและการศึกษามาโดยชอบด้วยกฎหมายและตามมาตราฐานของแต่ละประเทศ จะได้รับการรับรองซึ่งกันและกัน สามารถประกอบอาชีพในอีกประเทศหนึ่งโดยไม่ถูกกีดกันจากอุปสรรคในเรื่องคุณสมบัติตามเกณฑ์กฎหมายภายใน การรับรองซึ่งกันและกันนี้ ไม่จำกัดเฉพาะการค้าบริการ แต่รวมถึงถึงการค้าสินค้า เช่น การรับรองในมาตรฐานสินค้าร่วมกัน ผลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องอาจจะกระทบต่อการกำหนดคุณสมบัติทางวิชาชีพที่ไทยเคยมีการกำหนดไว้

8.1.2 ด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม

ในการเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรี มีข้อเรียกร้องที่ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงตัวบทกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม กำหนดมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และเป็นภาคีความตกลงคุ้มครองสิ่งแวดล้อมพหุภาคี (MEAs) การผลิตสินค้าตามมาตรฐานการผลิตและอุตสาหกรรมของตลาดที่นำเข้าสินค้าจากไทย เช่นมาตรฐาน EU, ISO, ROH, WHEE, REACH ซึ่งย่อมเกิดผลกระทบต่อ SMEs ที่จะต้องปรับตัวในการดำเนินธุรกิจและยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สูงถึงระดับมาตรฐานสากล และมาตรฐานของประเทศที่เป็นตลาดส่งออกของไทย SMEs จะต้องมีการเตรียมพร้อมในเรื่องของเงินทุนและการพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การลงทุนทางเทคโนโลยี เครื่องจักร อุปกรณ์ และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของสถานประกอบการให้ได้มาตรฐานตามที่ประเทศต่างๆ หรือกลุ่มประเทศต่างๆ กำหนดไว้

ภายใต้ความตกลงการค้าเสรียุคใหม่นี้ มีข้อเรียกร้องเกี่ยวกับการคุ้มครองการลงทุน จะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของประเทศ และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอาจจะถูกพิจารณาว่า เป็นภาระเวณคืนยัตทรัพย์ทางอ้อม และเป็นภาระให้ไทยต้องเสียค่าชดเชยแก่นักลงทุน ขณะเดียวกันผู้ประกอบการไทยไม่สามารถอ้างเหตุผลในลักษณะเดียวกันได้ ผู้ประกอบการไทยโดยเฉพาะ SMEs ซึ่งมีทุนน้อยกว่าแต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด จึงเสียเปรียบมากกว่าบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่

การเปิดเสรีภายใต้ความตกลงการค้าเสรีส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรของประเทศ เนื่องจากเมื่อมีการลงทุนและการค้าขายมากขึ้น ย่อมมีผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของมลพิษ ทั้งทางน้ำ ทางอากาศ และได้ดินจากการผลิต ทำให้ปริมาณการปล่อยมลพิษ ก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งกากของเสียเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังเกิดภาระในการกำจัดซากสินค้าหลังการบริโภคด้วย ซึ่งเป็นภาระของรัฐ โดยไม่ได้มีการแบกรับภาระจากภาคเอกชน โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ที่มีการผลิตที่สูงกว่าย่อมก่อให้เกิดมลพิษสูงกว่า แต่ไม่มีภาระทางสังคมในการกำจัดหรือบำบัดสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ ในขณะที่ SMEs หากฝ่าฝืนกฎหมายหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติย่อมถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย และโอกาสในการได้รับสัมปทานในทรัพยากรธรรมชาติย่อมเป็นไปได้ยาก เนื่องจากทุนน้อยกว่า เกิดภาวะความไม่เป็นธรรมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติกับความไม่สมดุลในการถูกบังคับตามกฎหมาย เนื่องจากความตกลงการค้าเสรี ได้คุ้มครองนักลงทุนต่างด้วจากการเวณคืนยัตทรัพย์ทางอ้อม หากการบังคับใช้กฎหมายเป็นเหตุให้นักลงทุนไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

อนึ่ง ปัญหาการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน หากไม่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลกับการเกิดทดแทน ย่อมเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม และเป็นการทำลายมนุษยชาติด้วย เพราะฉะนั้นการค้าเสรีจำเป็นต้องมีความสมดุลกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในระดับที่เหมาะสม ตามแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ ความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ

8.1.3 ด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

ผลกระทบด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญานั้น นับเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่อีกประการหนึ่งจากตามความตกลงการค้าเสรี ที่ส่งผลต่อต้นทุนในการผลิตจำหน่ายและการบริการของผู้ประกอบการ SMEs ไทยสูงขึ้น จากที่ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกของความตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับ และประเทศมหาอำนาจมักเรียกร้องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในมาตรฐานที่สูงกว่า ทั้งนี้เนื่องจากการความตกลงเหล่านี้

นี้มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการเปิดเสรีภาคบริการและให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเข้มงวดเกินกว่าข้อตกลงพหุภาคี หรือที่เรียกว่า ทริปส์พลัส (TRIPS Plus) ทำให้คนไทยต้องเสียค่าสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ สิทธิในการออกแบบอุตสาหกรรม และทรัพย์สินทางปัญญาในลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นต้นทุนสูง ทั้งต่อชีวิตคนไทยและผู้ประกอบการไทย เช่น ในกรณีสิทธิบัตรที่ไม่มีวันหมดอายุ Evergreen Patent การต้องโอนกลับผลของนวัตกรรมที่ต่อยอดมาจากการได้รับสิทธิบัตร ทำให้ต้นทุนสูงขึ้นจากค่าสิทธิบัตร ไม่ว่าจะ เป็นค่าสิทธิบัตรทางด้านเกษตร อุตสาหกรรม หรือ การค้าบริการ ส่งผลให้มีต้นทุนที่สูงกว่าและแพงกว่ามาก ทำให้โอกาสในการแข่งขันน้อยลง

นอกจากนี้ ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือในการวิจัย และพัฒนา ที่เปิดโอกาสให้คนต่างชาติเข้ามาศึกษาสายพันธุ์พืชต่าง ๆ อาจทำให้ไทยต้องสูญเสียสายพันธุ์พืชและสัตว์ หากบุคคลที่เข้ามาทำการศึกษานำเอาสายพันธุ์เหล่านั้นไปทำการดัดแปลง และสามารถจดทะเบียนสิทธิบัตรในนวัตกรรมใหม่จากการค้นพบนั้นได้ ทั้ง ๆ ที่มีกฎหมายยกเว้นการจดทะเบียน และ ตามความผูกพันภายใต้องค์การการค้าโลก ได้ยกเว้นการจดทะเบียนสิ่งที่ค้นพบตามธรรมชาติ แต่ภายใต้ความตกลงการค้าเสรีได้ใช้คำว่า ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติแทน ทำให้มีโอกาสจดทะเบียนสิ่งมีชีวิตสายพันธุ์เหล่านี้ได้ หากมีการนำไปดัดแปลง ปรับปรุงสายพันธุ์ใหม่ ทำให้ไทยเสียประโยชน์ รวมทั้งทำให้ SMEs และคนไทยทั่วไปสูญเสียโอกาสในการทำประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่ในประเทศไทย

การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอาจมีผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบ การคุ้มครองซอฟต์แวร์และสินค้าดิจิทัล รวมทั้งสิทธิบัตรยาถึงแม้จะช่วยปกป้องอุตสาหกรรมหลายประเภทในประเทศพัฒนาแล้ว แต่ในขณะเดียวกันสร้างความเสียหายให้กับอีกหลายประเทศ โดยเฉพาะยังกับประเทศกำลังพัฒนา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ความล้มเหลวในการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์จำนวนมากของประเทศยากจนในทวีปแอฟริกาซึ่งมี

สาเหตุสำคัญมาจากสิทธิบัตรยาและมาตรการต่อต้านยาชีวภาพราคาถูกที่ผลิตในประเทศบราซิลและอินเดียของบริษัทผลิตยาสหรัฐอเมริกาที่ทำให้ต้นทุนในการซื้อยารักษาโรคเอดส์สูงขึ้น

8.1.4 ด้านกฎหมายการลงทุน

การเปิดเสรีการลงทุน กระทบต่ออำนาจรัฐในการออกกฎหมาย การควบคุม การคัดกรองการลงทุน และการปกป้องวิสาหกิจภายในประเทศ เช่น การดำรงสัดส่วนการถือครองหุ้นโดยคนสัญชาติไทย การคุ้มครองคนชาติจากการเข้ามาแข่งขันในขณะที่ยังไม่พร้อม การกำหนดเขตการลงทุนเพื่อขยายความเจริญเติบโตไปยังชนบท การมีข้อกำหนดใช้มาตรการทางการลงทุน เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นมาตรการที่มีผลต่อการคุ้มครองวิสาหกิจในชาติในขณะที่ยังไม่เติบโต ดังนั้นเมื่อมีการเปิดเสรีทางการลงทุนจึงพบว่ากระทบต่ออำนาจรัฐดังกล่าวข้างต้นวิสาหกิจที่ไม่ได้รับการคุ้มครองจึงต้องออกมาแข่งขันในขณะที่ยังไม่พร้อม หรือมีต้นทุนการผลิตหรือการดำเนินงานที่สูง เช่น SMEs จำนวนมาก ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ไม่ได้รับการยกเว้นภาษีอากร จึงต้องเสียภาษีเต็มที และไม่ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนและการพัฒนาทางเทคโนโลยี ในขณะที่บริษัทข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ได้รับการยกเว้นภาษี และประโยชน์อื่นๆ จึงเป็นข้อเสียเปรียบของ SMEs ไทย

ความตกลงการค้าเสรีได้เปิดเสรีการลงทุนให้นักลงทุนต่างชาติได้รับสิทธิในการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติและได้รับการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง ตั้งแต่ขั้นก่อนเข้ามาลงทุน ได้รับสิทธิทั้งหลายที่ไทยเคยให้ไว้แก่รัฐอื่นๆ ที่มีมาก่อน และที่จะมีต่อไปในภายหน้า การเปิดเสรีการลงทุนเป็นเรื่องทางกฎหมายที่กำหนดให้ประเทศที่รับการลงทุนยกเลิกหรือผ่อนปรนกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ประเทศที่รับการลงทุนต้องยกเลิกข้อกำหนดในหลายเรื่องเพื่อให้การไหลเวียนของการลงทุนกระทำได้โดยเสรีและได้รับการคุ้มครอง ข้อกำหนดต่างๆ ที่ถือว่าเป็นอุปสรรคของการลงทุนที่จะมีการยกเลิก ได้แก่ ห้ามการกำหนดมาตรการทางการลงทุน (Performance Requirements) ห้ามกำหนดเขตการลงทุน การยกเลิกมาตรการการควบคุมการคัดกรองนักลงทุน ห้ามกำหนดให้ต้องมีการจ้างงานคนชาติ ห้ามกำหนดสัดส่วนการถือครองหุ้นโดยต่างชาติ ห้ามกำหนดสัดส่วนของกรรมการบริหารที่เป็นคนชาติ ห้ามกำหนดให้มีการถ่ายโอนเทคโนโลยีฯ

8.1.5 ด้านกฎหมายภาษีอากร

เนื่องจากการเปิดการค้าเสรี ทำให้ประเทศไทยต้องอนุญาตให้นักลงทุน ผู้ประกอบการต่างชาติสามารถนำเงินโอนออกนอกประเทศได้อย่างเสรี (Free Transfer of Capital) ประกอบกับบทนิยามคำว่า การลงทุนกว้างขวางมาก ดังนั้น กำไรจากการลงทุนก็กว้างขวางมากตามลำดับ เป็นการยากที่จะนิยามกำไรเพื่อการส่งออกนอกประเทศ อีกทั้งบริษัทข้ามชาติมีกลยุทธ์ในการโอนกำไรออกนอกประเทศโดยไม่ต้องเสียภาษีอากร ไม่ว่าจะโดยการส่งเงินกำไรออกนอกประเทศผ่านกระบวนการโอนราคา (Transfer Pricing) ผ่านการซื้อขายภายในเครือข่ายกลุ่มบริษัท (Intra Firm Trade) โดยการกำหนดราคาซื้อขายที่แตกต่างจากราคาที่แท้จริงเพื่อการโอนเงินกำไรออกนอกประเทศในรูปของการชำระค่าสินค้าที่แพงกว่าความเป็นจริง หรือ การลงทุนโดยวิธีให้กู้ยืม ซึ่งทำให้ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากเงินปันผล แต่สามารถโอนดอกเบี้ยเงินกู้ ออกนอกประเทศได้ และสามารถหักเป็นค่าใช้จ่ายได้

นอกจากนั้นการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าและบริการ ย่อมทำให้รายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรลดน้อยลง รวมทั้งสินค้าทุนที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ อีกทั้งภายใต้ระบบการส่งเสริมการลงทุนทำให้นักลงทุนต่างชาติได้รับการส่งเสริมการลงทุนจำนวนมาก ในขณะที่ผู้ประกอบการไทยประมาณร้อยละ 90 ของวิสาหกิจไทย

ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ดังนั้น งบประมาณด้านภาษีอากร ได้กลายเป็นการอุดหนุนผู้ประกอบการต่างชาติมากกว่าผู้ประกอบการคนไทย และ เป็นวิสาหกิจไทยที่เสียภาษีเต็มเม็ดเต็มหน่วยเพราะไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน

8.2 การปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า

การเปิดเสรีทางการค้า ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านบวกต่อคนบางกลุ่ม ในขณะที่ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านลบแก่คนอีกกลุ่มหนึ่ง การช่วยเหลือให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบในด้านลบให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปิดเสรีทางการค้าได้เป็นสิ่งจำเป็น ในขณะที่ประเทศไทยเร่งเปิดเสรีทางการค้าผ่านการทำ FTA กับหลายประเทศ รัฐบาลยังไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก ต่อนโยบายช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบและยัง

ไม่มีมาตรการที่เป็นดาช่ายทางสังคมที่จะรองรับปัญหาที่เกิดขึ้น

หน้าที่ของรัฐบาลในการอำนวยความสะดวกกระบวนการช่วยเหลือเพื่อการปรับตัวจากการเปิดเสรีทางการค้า ในขณะที่การเปิดเสรีทางการค้าสร้างผลประโยชน์ให้คนบางกลุ่ม อาจมีคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบในด้านลบ ผลจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าจะเป็นที่น่ากังวลมากนัก ถ้าเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศดีขึ้น การขยายการเปิดเสรีทางการค้าของประเทศต่างๆ จะช่วยสร้างรายได้ให้ประชาชนในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ธนาคารโลกคาดการณ์ว่ากรายกเลิกภาษีศุลกากรจะเพิ่มรายได้โดยรวมของโลกขึ้นประมาณ 2.8 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ และทำให้ประชากรประมาณ 320 ล้านคนพ้นจากความยากจนได้ในปี 2015

อย่างไรก็ตาม ผู้คัดค้านการเปิดเสรีทางการค้าได้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทางการค้าโดยยกตัวอย่างว่า ในปี 1997 ผู้ใช้แรงงานในอุตสาหกรรมเหล็กของสหรัฐอเมริกาจำนวน 45,000 คนตกงาน และ 30 เปอร์เซ็นต์ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเหล็กภายในประเทศต้องปิดกิจการ ในขณะที่การนำเข้าเหล็กจากต่างประเทศสูงขึ้น ในทางทฤษฎี ความเสียหายข้างต้นจะถูกชดเชยโดยผลกำไรที่ได้รับในส่วนอื่นของระบบเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น คือ การเปิดเสรีทางการค้านั้นคุ้มกับต้นทุนในการปรับตัวที่สังคมต้องรับภาระหรือไม่ ในขณะที่นักเศรษฐศาสตร์เน้นผลประโยชน์ในระยะยาวที่จะได้รับจากการค้า ผู้กำหนดนโยบายมักกังวลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะสั้น รัฐจึงต้องมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับกระบวนการปรับตัวจากการเปิดเสรีทางการค้าเพื่อกำหนดแนวทางการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพในการลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้น การประกาศการเปิดเสรีและการปฏิรูปทางการค้า ผู้ที่ต่อต้านการปฏิรูปทางการค้ามักยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายจะเกิดขึ้นได้ยาก รวมทั้งทำให้ของรัฐบาลจะมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ถ้าประเทศเข้าร่วมทำสัญญากับประเทศอื่นและมีพันธะระหว่างประเทศเกิดขึ้น เรื่องนี้เป็นเหตุผลสำคัญที่รัฐบาลของประเทศส่วนใหญ่มักตัดสินใจที่จะเข้าร่วมความตกลงเสรีทางการค้าแบบพหุภาคี เช่น WTO

8.2.1 นโยบายภายในประเทศ

1) นโยบายทางการเงิน ในประเทศกำลังพัฒนามักไม่สามารถทำงานได้ดีเท่ากับตลาดทุนในประเทศอุตสาหกรรม ปัญหาในการปรับตัวเนื่องจากข้อจำกัดในการกู้ยืมจึงมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นมากในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะบริษัทขนาดเล็กมักจะประสบปัญหาข้อจำกัดในการกู้ยืม ซึ่งทำให้รัฐมักเข้าไปแทรกแซงตลาดการเงิน อีกทั้งมาตรการควบคุมอัตราดอกเบี้ยโดยภาครัฐ มักนำไปสู่อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งทำให้เงินทุนในตลาดถูกจัดสรรอย่างไม่มีประสิทธิภาพและอาจถูกนำไปใช้ในโครงการที่ไม่ก่อให้เกิดกำไร นอกจากนี้ การแทรกแซงตลาดสินเชื่อโดยรัฐบาล เช่น การช่วยเหลือด้านสินเชื่อกู้ยืม (credit assistance) อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจได้ถ้ารัฐบาลให้การช่วยเหลือโดยตรงต่อบริษัทที่ไม่มีความสามารถแข่งขันในระยะยาว

ปัญหาก็คือ ประเทศกำลังพัฒนามักขาดตาข่ายทางสังคมรองรับ โดยเห็นได้จากตัวอย่างวิกฤติเศรษฐกิจในประเทศลาตินอเมริกาและเอเชียตะวันออก ผลที่ตามมาคือ การปรับตัวจากการเปิดเสรีทางการค้าจะยากลำบากมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ยากจนที่สุด

2) ตลาดแรงงาน ลักษณะของตลาดแรงงานมีผลกระทบต่อต้นทุนการปรับตัวของแรงงาน การเปิดเสรีทางการค้าอาจทำให้คนงานต้องออกจากงาน โดยไม่ได้รับเงินชดเชยและผลประโยชน์อื่น ๆ นอกเหนือจากเงินเดือน (fringe benefits) รวมทั้งมีต้นทุนในการหางานใหม่ ดังนั้น การมีนโยบายช่วยเหลือคนว่างงาน เช่น การให้สวัสดิการแก่คนว่างงาน (unemployment benefit) จะช่วยให้คนงานสามารถปรับตัวได้ง่ายยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือของรัฐที่มากเกินไป อาจลดแรงจูงใจในการหางานใหม่ของคนงาน และส่งผลกระทบต่อทางลบต่อการปรับตัวได้ ประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะมีการอำนวยความสะดวกและการเตรียมความพร้อมทางด้านข้อมูล รวมทั้งองค์กรช่วยเหลือในการหางานใหม่ที่ดีกว่าและรวดเร็วกว่าในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งหมายความว่าลูกจ้างในประเทศกำลังพัฒนาต้องเสียต้นทุนในการปรับตัวที่สูงกว่าในประเทศอุตสาหกรรม นอกจากนี้ มาตรการเกี่ยวกับค่าแรงของรัฐ ก็ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปรับตัวเช่นกัน กล่าวคือ ถ้ารัฐมีกฎหมายกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ลูกจ้างจะต้องได้รับ ผู้ประกอบการจะไม่สามารถปรับลดค่าจ้างลงได้ซึ่งเท่ากับเป็นการบังคับให้ผู้ประกอบการต้องไล่คนงานออกแทน

ระดับความเข้มแข็งของสหภาพแรงงานยังมีผลกระทบต่อลูกจ้างในอุตสาหกรรมที่ต้องแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ และอาจนำไปสู่การต่อต้านการเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งทำให้กระบวนการปรับตัวไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การให้การศึกษากับฝึกอบรม ประเทศอุตสาหกรรมบางแห่งบังคับให้คนว่างงานต้องเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเพื่อแลกกับการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือคนงานในการหางานใหม่ และฝึกอบรมทักษะเฉพาะที่เป็นต้องการของตลาด โครงการฝึกอบรมอาจมุ่งไปที่ทักษะซึ่งเป็นที่ต้องการในอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเป็นการเฉพาะ เพื่อตอบรับการเปิดเสรีทางการค้า

4) โครงสร้างพื้นฐานและการอำนวยความสะดวกภายในประเทศ โครงสร้างพื้นฐานและการอำนวยความสะดวกภายในประเทศมีความสำคัญอย่างมากต่อต้นทุนในการปรับตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปรับตัวของบริษัท ถ้าการลงทุนใหม่มีต้นทุนสูง จะทำให้ผู้ประกอบการไม่ยอมรับการเปิดเสรีทางการค้า ทั้งนี้ บริษัทใน

ประเทศกำลังพัฒนามักต้องมีต้นทุนต่าง ๆ ในการลงทุนและได้รับข้อมูลข่าวสารที่สูงกว่าในประเทศอุตสาหกรรม เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานในประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนและขาดการบริการสาธารณะที่เพียงพอ การลดต้นทุนต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ผู้ประกอบการได้รับผลประโยชน์ที่สูงขึ้นจากการเปิดเสรีทางการค้า

5) ข้อมูลและการคาดการณ์ เพื่อให้บริษัทและลูกจ้างสามารถปรับตัวเข้ากับนโยบายการค้าใหม่ การให้ข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ นโยบายการเปิดเสรีจะต้องดูมีความน่าเชื่อถือและแสดงให้เห็นถึงโอกาสทางการค้าที่เด่นชัด การขาดข้อมูลเกี่ยวกับราคาสินค้าและโอกาสทางการตลาดที่น่าเชื่อถือ จะทำให้บริษัทและคนงานไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปิดเสรีทางการค้าได้

6) นโยบายเศรษฐกิจภาพรวมภายในประเทศ จากประสบการณ์ในหลายประเทศพบว่า หลายครั้งที่ความล้มเหลวในการเปิดเสรีทางการค้าไม่ได้เป็นเพราะแผนการปฏิรูปการค้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ แต่เกิดจากความไม่สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจมหภาค (inconsistent macroeconomic policy) และนำไปสู่การเพิ่มต้นทุนในการปรับตัวที่มากเกินไป รวมทั้งอาจก่อให้เกิดการพลิกกลับของนโยบายการค้าเนื่องจากการต่อต้านทางการเมือง เช่น มาตรการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาคอาจมีผลกระทบต่อปฏิรูปทางการค้า หากมีผลให้อัตราดอกเบี้ยภายในประเทศสูงขึ้นซึ่งเท่ากับเป็นการขัดขวางการลงทุนและเพิ่มภาระให้บริษัทในการปรับตัว

8.2.2 นโยบายการค้า

รัฐบาลควรกำหนดแผนดำเนินการที่แน่นอนในการเปิดเสรีทางการค้า เพราะการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจนจะช่วยให้บริษัทมีระยะเวลาในการปรับตัว กล่าวคือ ถ้ารัฐบาลไม่แสดงความชัดเจนในนโยบายการค้าและตลาดสินเชื่อกิจการอย่างไม่มีประสิทธิภาพ คนงานและบริษัทจะประสบปัญหาในการปรับตัว อย่างไรก็ตาม นโยบายสินเชื่อของรัฐมักต้องใช้งบประมาณมาก ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาไม่สามารถดำเนินการได้ การเลื่อนการเปิดเสรีทางการค้าออกไปจึงอาจช่วยแก้ไขปัญหานี้ให้บางประเทศ

การเปิดเสรีทางการค้าแบบทันทีทันใดอาจตามมาด้วยการปรับตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการปรับตัวนั้นเกิดขึ้นจากจำนวนของคนงานที่ต้องการเปลี่ยนงาน อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรีทางการค้ามักตามมาด้วยการปลดพนักงานออกและนำไปสู่การเพิ่มต้นทุนในการปรับตัวที่สูง เพื่อลดต้นทุนในการปรับตัว รัฐบาลอาจต้องพิจารณาปรับลดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ซึ่งมักไม่เป็นผลดีทางการเมือง แต่ดีกว่านโยบายอื่นซึ่งขัดขวางการเปิดเสรีทางการค้า ในกรณีเช่นนี้การเปิดเสรีทางการค้าอย่างค่อยเป็นค่อยไปจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการปรับตัวอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งชะลอปัญหาที่จะเกิดขึ้นและให้เวลารัฐบาลมากขึ้นในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้การเปิดเสรีอย่างค่อยเป็นค่อยไปยังอาจสร้างผลดีต่อรัฐบาล เพราะการเปิดเสรีทางการค้าอย่างรวดเร็วมักทำให้เกิดแรงกดดันทางการเมืองมาก

8.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยจากเอกสาร และการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการ และภาคประชาชน นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญและนักกฎหมายในภาครัฐและเอกชน สามารถสรุปข้อเสนอแนะโดยสังเขปในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

8.3.1 ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการ

การเตรียมความพร้อมของภาคเอกชนผู้ประกอบการ ด้วยเหตุที่ข้อตกลงหรือพันธกรณีต่างๆ ภายใต้อาเซียน การค้า การบริการ และการลงทุนเสรี มักมีความเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการไทย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการ SMEs จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในทุกด้านและทุกกระบวนการขั้นตอน อาทิ ขั้นตอนการจัดตั้งองค์กรธุรกิจและการรับการส่งเสริมการลงทุน ขั้นตอนเริ่มดำเนินธุรกิจที่ไม่จำกัดรูปแบบขององค์กรธุรกิจ ศึกษาและทำความเข้าใจนโยบายความเป็นนิติบุคคลและบุคคลซึ่งจะได้รับประโยชน์ภายใต้พันธกรณีความตกลงตามพื้นที่ครอบคลุมของสนธิสัญญา ขอบเขตหรือเขตแดนของการบังคับใช้ความตกลงตามเขตพื้นที่ครอบคลุมของสนธิสัญญา เขตการลงทุน สิทธิที่จะได้ประกอบธุรกิจหรือการลงทุนที่เปิดภายใต้ความตกลงแต่ละฉบับ ขั้นตอนการจัดจำหน่ายและให้บริการในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ และสุดท้ายขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการยุติข้อพิพาททางการค้า ที่จะมึกลไกการยุติข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

8.3.2 ข้อเสนอแนะต่อผู้บริโภค

การเตรียมความพร้อมของผู้บริโภค เนื่องจากการค้าเสรี ทำให้ตลาดของสินค้า และ บริการ สามารถหลั่งไหลเข้ามา มาก ประกอบกับการเปิดเสรีการลงทุน ที่ยกเลิกกฎหมายและกฎระเบียบภาครัฐ ทำให้บทบาทของภาครัฐในการกำกับดูแลมีการผ่อนปรนมากขึ้น จึงจำเป็นที่ผู้บริโภคควรมีการเตรียมพร้อมในประเด็นต่างๆ อาทิเช่น การศึกษาข้อมูลมาตรฐานของสินค้า และบริการ คุณภาพของสินค้า มีวิจาร์ณญาณในการเลือกสินค้า การรักษาสีทธิของผู้บริโภค การรวมตัวในการเฝ้าระวัง การรักษาที่ดินทำกิน และ ทำประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ของตน การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และ หน่วยงานที่กำกับดูแลความปลอดภัย และ มาตรฐานของสินค้าและ บริการ

8.3.3 ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

การเตรียมความพร้อมภาครัฐ การทำ FTA นั้น เป็นการทำความตกลง ที่ขึ้นอยู่กับ การเจรจาต่อรองบนพื้นฐานของความไม่เท่าเทียมกันในอำนาจต่อของรัฐต่อคู่ภาคีแต่ละฝ่าย ดังนั้น พึงตระหนักว่า ความตกลง FTA นั้น เป็นเครื่องมือประการหนึ่ง ในการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุนเท่านั้น FTA มิใช่เป้าหมายในตัวเอง การทำ FTA ไม่ได้ทำให้ประเทศร่ำรวย หรือทำให้ประชาชนผู้บริโภคได้รับประโยชน์ ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี โดยอัตโนมัติไม่แต่ประโยชน์จากการเปิดเสรีจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อตลาดมีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ โดยต้องอาศัยความสามารถ ศักยภาพในการแข่งขันเพื่อการเข้าถึงตลาด ในทางปฏิบัติด้วยอย่างแท้จริง จึงจะสามารถรับผลประโยชน์ หรือ การแสวงหาประโยชน์จากตลาดที่เปิดได้

ดังนั้นการเจรจาเพื่อทำ FTA นั้นเป็นสิ่งที่รัฐบาลจะต้องศึกษาอย่างถี่ถ้วน ครอบคลุม และพิจารณา ข้อบ่งของ FTA เป็นอย่างดี ประเทศไทยเปิดเสรีมานานและต้อนรับการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ อีกทั้ง ได้รับประโยชน์จากนโยบายการเปิดเสรีและการแข่งขันที่เป็นธรรม แต่ทั้งนี้เป็นการเปิดเสรีภายใต้กรอบระเบียบ และกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศที่เอื้อประโยชน์แก่ประเทศไทย แต่ข้อบ่งของ FTA ในยุคปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงกรอบแห่งกฎเกณฑ์ใหม่ๆ มากมายเป็นกรอบระเบียบแห่งกฎหมายใหม่ที่ยังไม่อาจคาดคะเนได้ว่าจะเกิดผลในทางปฏิบัติระยะยาวอย่างไรบ้าง จึงเป็นการไม่ประมาทที่จะต้องระมัดระวังในการเจรจา FTA ในยุคสมัยนี้อย่างรอบคอบ กำหนดกลไกการจัดทำ FTA ให้มีความโปร่งใส และต้องให้ ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ เพื่อผลประโยชน์อย่างแท้จริงของประเทศชาติ และประชาชนคนไทยทั่วประเทศ

8.3.4 ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

ในด้านกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับพันธกรณีต่าง ๆ นั้น มีการเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนา กฎหมาย ประกอบด้วย

1) รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติว่าด้วยการกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญา

การดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 190 ที่บัญญัติไว้เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ โดยหนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลง อาณาเขตไทย หรือ เขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญา หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญาหรือ มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวางหรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เป็นการกำหนด เจตนารมณ์ไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีการคำนึงถึงอำนาจอธิปไตยที่มาจากปวงชนชาวไทย และเป็นการรับรอง การมีสิทธิในการกำหนดระบอบเศรษฐกิจ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและต้องผ่าน ความเห็นชอบจากรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน ทั้งนี้ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกำหนด ขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาจะต้องมีสารัตถะที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ จะต้องมีการกำหนด หลักเกณฑ์ต่างๆ ให้ชัดเจน เช่น นิยามคำว่า “หนังสือสัญญา” “ประเภทของหนังสือสัญญา” ที่จะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190

2) กฎหมาย ด้านแรงงาน มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

(1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะจ้างแรงงาน และจ้างทำของ เสนอให้มีการแก้ไข ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลสัญญาจ้าง การบิดเบือนการทำสัญญาจ้างแรงงานในรูปแบบสัญญาอื่น เช่น จ้างทำ ของหรือการทำสัญญาจ้างจัดหาแรงงาน

(2) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เสนอให้มีการแก้ไขในส่วนที่กำหนดบังคับให้ผู้ ประกอบการต้องจัดให้มีหรือปฏิบัติตามมาตรฐานอาชีพอนามัยและ ความปลอดภัยในการทำงาน ไม่ว่าผู้ประกอบการ จะจัดทำสัญญาจ้างแรงงานหรือสัญญาจ้างทำของ หรือ สัญญาอื่นใดที่มีวัตถุประสงค์ในการจ้างแรงงาน

(3) พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 เสนอให้กำหนดบทนิยามเกี่ยวกับการจ้างงานให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการหลบเลี่ยงกฎหมายและมีบทกำหนดโทษการบิดเบือนการทำสัญญาจ้าง

(4) เสนอให้มีหน่วยงานกำกับดูแลที่เป็นอิสระ เกี่ยวกับมาตรฐานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

(5) เสนอให้มีการกำหนดมาตรฐานด้านวิชาชีพเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานจากต่างประเทศเข้ามาในตลาดแรงงานไทย ทั้งภายใต้ความตกลงการค้าเสรีทวิภาคี และ ภายใต้อาเซียน ในกรอบของการรับรองคุณสมบัติผู้ทำงานซึ่งกันและกัน (Mutual Recognition Arrangement - MRA)

3) กฎหมาย ด้านสิ่งแวดล้อม

(1) เสนอให้มีการออกกฎหมายเพื่อให้มีการอนุรักษ์การตามสนธิสัญญาสิ่งแวดล้อมพหุภาคี (MEAs) ที่ไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่แล้ว

(2) เสนอให้มีการแก้ไขกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการผลิตและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ เช่น ROH WHEE REACH

(3) เสนอให้กำหนดในความตกลงการค้าระหว่างประเทศว่า มาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นนโยบายสาธารณะที่ไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับของความตกลงการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการตีความการบังคับใช้มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นการเวนคืนทรัพย์สินทางอ้อม

4) กฎหมาย ด้านทรัพย์สินทางปัญญา มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

(1) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เสนอให้เข้าเป็นภาคีและอนุรักษ์การตามสนธิสัญญาด้านทรัพย์สินทางปัญญา และไม่อนุญาติให้มีการต่อ หรือ ขยายอายุสิทธิบัตรต่อเนื่องแบบไม่สิ้นสุด (Evergreen Patent)

(2) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 เสนอให้ปฏิเสธการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการคุ้มครองอยู่ก่อนจนอาจทำให้สาธารณชนสับสน

(3) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เสนอให้ไม่ขยายระยะเวลาในการคุ้มครองกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้เดิม คือ 50 ปีหลังความตายของผู้ประพันธ์ หรือ รังสรรค์ผลงาน และ ยืนยันหลักการใช้ลิขสิทธิ์เพื่อการศึกษา (Fair Use) ได้

(4) พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 เสนอให้มีการอนุรักษ์การตามสนธิสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับนี้ เพื่อขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าสำคัญของไทย ได้แก่ ข้าว และผ้าไหม เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้อื่นแอบอ้างใช้ชื่อดังกล่าว ขยายความคุ้มครองเพื่อป้องกันการนำเอาทรัพยากรทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่ไทย

5) กฎหมายด้านการลงทุน มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

(1) พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 เสนอให้มีการแก้ไข หรือ ออกกฎหมายใหม่ ในประเด็นปัญหาการกำหนดเขตการลงทุน ปัญหาการให้สิทธิและประโยชน์ของผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดสัญชาตินิติบุคคล

(2) พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เสนอให้มีการแก้ไขหรือออกกฎหมายใหม่ ในประเด็นบัญชีประเภทธุรกิจที่ต้องห้าม สัดส่วนการถือครองหุ้น ปัญหาบทนิยามคนต่างด้าว และนิติบุคคลต่างด้าว ปัญหาการอนุญาตให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจ ปัญหาการลงทุนของคนต่างด้าว ปัญหาการขอใบอนุญาตในการทำงาน และปัญหาการกำหนดเงื่อนไขให้คนต่างด้าวปฏิบัติ

(3) พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 เสนอให้มีการแก้ไขหรือออกกฎหมายใหม่ ในประเด็นการแอบแฝงเข้ามาลักลอบทรัพย์สินทางปัญญาจากการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยเกี่ยวกับชีวภาพ ปัญหาการแอบแฝงเข้ามาในรูปการตั้งสถาบันวิจัย ปัญหาการแอบแฝงเข้ามาในรูปการท่องเที่ยวและบริษัททัวร์

(4) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เสนอให้มีการแก้ไขในประเด็นการจัดตั้งหุ้นส่วนบริษัท ปัญหาอนามินิ ปัญหาการจดทะเบียนหุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นด้อยสิทธิ

6) กฎหมายด้านภาษีอากร มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

(1) ประมวลรัษฎากร เสนอให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีของคนต่างด้าว การยกเว้นภาษีเงินได้และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ

(2) พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 เสนอให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับการยกเว้นอากรแรกเข้าสำหรับเครื่องจักร การลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็น การยกเว้นอากรเพื่อส่งเสริมการส่งออก ประมวลระบบพิกัดอัตราภาษีศุลกากรให้เป็นสากล และ เป็นระบบเดียว รวมทั้งกำหนดให้มีมาตรการกำกับดูแลพิกัดสินค้าที่มีการนำเข้าขยจะมีพิษแฝงเข้ามา มาตรการในการตรวจการแจ้งสินค้านำเข้าผิดพิกัดเพื่อหลบหลีกภาษี

(3) พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 เสนอให้มีการแก้ไขในเรื่องการกำหนดให้สิ่งจูงใจทางภาษีอากรที่เท่าเทียมกันระหว่างคนชาติและคนต่างด้าว แก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อคนชาติ

(4) ปัญหาสิทธิประโยชน์ทางภาษีของคนต่างด้าว Tax Incentive เสนอให้มีการกำหนดมาตรการในการส่งเสริมการลงทุนที่ไม่ใช่ภาษีอากร โดยหันไปพิจารณาการให้สิ่งจูงใจทางด้านอื่นที่เหมาะสมกว่า เนื่องจากปัจจุบันบรรษัทข้ามชาติจะพยายามดำรงสถานะการได้รับการส่งเสริมและไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ต่อเนื่องกันไป

(5) การนำเงินออกนอกราชอาณาจักร เสนอให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องมีบทบาทและออกมาตรการในการควบคุมกำกับในเรื่องผลกำไรจากการลงทุนที่จะส่งออกนอกประเทศ

8.3.5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

มีข้อเสนอแนะต่อภาครัฐว่า การทำความตกลงจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า “ทำโดยไม่แก่งกฎหมาย” เพราะถ้ามีการทำข้อตกลงแล้วมีการขอแก่งกฎหมายเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก เนื่องจากต้องชี้แจงต่อรัฐสภา นอกจากนี้ในแง่ของประเทศอื่นๆ ถ้ามีการทำข้อตกลงกับต่างประเทศ แล้วมีการแก่งกฎหมาย ประเทศอื่นๆ ก็จะเป็นบรรทัดฐาน ทั้งนี้ ในเรื่องการลงทุนจะมีบางส่วนที่ไม่ต้องมีการทำสนธิสัญญาหรือ FTA แต่อาจจะต้องมีการแก่งกฎหมายเนื่องจากไปกระทบกับกฎหมายภายใน ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ระบุว่ารัฐจะไม่โอนกิจการของผู้ได้รับการส่งเสริมมาเป็นของรัฐ แต่ความตกลงที่เป็นทวิภาคีหรือพหุภาคีทางการลงทุนจะไม่กล่าวถึงการโอนกิจการ แต่จะกล่าวถึงการเวนคืน ปัญหาก็คือ มันจะสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร เพราะในเรื่องของการเวนคืน มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 เป็นตัวบทกฎหมายอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นอาจเกิดความสับสนในระบบของกฎหมาย และในที่สุดไม่ว่าจะเป็นการโอนกิจการหรือการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ รัฐซึ่งมีอำนาจอธิปไตย ก็จะสามารถกระทำได้อยู่ดี แต่เมื่อทำแล้วจะเกิดพันธะที่จะต้องดูแลรับผิดชอบ ต้องมีการจ่ายค่าชดเชย เป็นต้น

สรุป

การเจรจาเพื่อเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ นั้น เป็นสิ่งที่รัฐบาลในฐานะตัวแทนของประชาชน จะต้องมีการศึกษาอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ และพิจารณาข้อขอบของความตกลงเป็นอย่างดี การเจรจาความตกลงการเปิดเสรีทางการค้าทุกกรณี จึงต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของประเทศไทย หากเงื่อนไขไม่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อภาคเอกชนของไทยในอนาคตได้ รัฐบาลจึงต้องรอบคอบและดำเนินการเจรจาอย่างไม่เสียเปรียบ โดยเฉพาะการทำความตกลงกับประเทศที่มีขนาดใหญ่ มูลค่าทางเศรษฐกิจสูงและมีสภาพทางสังคมที่แตกต่างจากประเทศไทย ยิ่งต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ อีกทั้งจะต้องเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงหรือมีส่วนได้เสียจากข้อตกลงทางการค้า เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับรู้ข่าวสารข้อมูลเพิ่มมากขึ้น

การเจรจาความตกลงการค้าเสรีในยุคปัจจุบัน มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงกรอบแห่งกฎเกณฑ์ใหม่ๆ มากมาย เป็นกฎเกณฑ์ใหม่ที่ยังไม่อาจคาดคะเนได้ว่า จะเกิดผลในทางปฏิบัติระยะยาวอย่างไรบ้าง และจะต้องมีการเตรียมความพร้อมอย่างไรทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน การแก้ไขกฎระเบียบภายในประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขต่างๆ ที่ทำความตกลงไว้ จะเป็นส่วนหนึ่งในการลดอุปสรรคทางการค้าในด้านกฎระเบียบ และจะเป็นส่วนหนึ่ง ในการขจัดอุปสรรคหรือลดความเสียเปรียบให้กับภาคเอกชน อีกทั้งจะมีส่วนในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชนไทยในการค้าระหว่างประเทศด้วย ฉะนั้น จึงเป็นการไม่ประมาทที่จะต้องระมัดระวังในการเจรจาการค้าเสรีในยุคสมัยนี้อย่างรอบคอบเพื่อผลประโยชน์อย่างแท้จริงของประเทศชาติและประชาชนคนไทยทั้งประเทศ